

3-4 Yaş Gelişim Özellikleri

Çocuğun Zihinsel Gelişimi

- Acıktığında, üşüdüğünde, uykusu geldiğinde ne yapacaklarını bilirler.
- Tek bir bakış açısından problemlere yaklaşabilirler. Bu yaşta, bazı zorluklarla karşılaştıklarında soruna tek bir açıdan yaklaşır. Farklı açılardan bakma henüz gelişmemiştir. Karar vermeden önce problemin farklı yönlerini görebilme becerisi, 7 yaşına kadar tam anlamıyla gelişemez.
- Hikayenin bazı bölümlerini hatırlarlar ve ifade ederler.
- Dikkat süreleri kısadır.
- **Yaratıcı hayali oyunları** daha fazla oynamaya başlarlar. Hayali oyun oynamak, çocukların insanlar, hayvanlar ve durumlar hakkında bildiklerini temsil etmede kullandıkları bir yöntemdir. Okul öncesi çocuklar hayal ürünü yaşantılardan hoşlanırlar. Kendilerini farklı rollerde hayal ederler- dansçı, doktor, süper kahramanlar... Farklı kimliklere bürünürler. Hayali arkadaşlarla konuşurlar. Farklı duygu ve davranışları keşfederler. Hayal ile gerçek arasında gidip gelirler. Bazen de ikisi arasındaki farkı ayırt etmekte zorlanırlar. Bu oyunlar çocukların yaşadıkları dünyayı anlamalarına yardımcı olur. Hayali oyunda bir başkasıymış gibi davranırlar; bir nesneyi başka bir nesne yerine kullanırlar veya bir nesneyi hareketler, sesler ve sözcükler kullanarak tanımlarlar
- Bazı **renkleri** doğru şekilde isimlendirebilirler. Çocuklar renkleri daha küçük yaşlarda da ayırt edebilirler ve renklerin isimlerini öğrenirler. 3 veya 4 yaşına kadar her gördükleri rengi doğru isimlendiremeyebilirler.
- Bazı **rakamları** söyleyebilirler. Okul öncesi çocuklar rakam kavramını anlarlar. Bazı rakamları bilirler.
- Nesnelere doğru şekilde **saymayı** öğrenirler. Çocuklar önce konuşmaya başlarlar, sayma ise daha sonra gelişir. Başlangıçta sayma çok doğru olmayabilir. Söylenen sayı ile gerçekte nesne sayıları örtüşmeyebilir. 3 ve 4 yaşta sözlü sayma daha doğru şekilde gelişir.
- Keskin bir **zaman** kavramına sahip olmaya başlarlar. 3 yaşında çocuklar zaman kavramını geliştirirler. Kendi günlük belirli zaman dilimlerinde yapılanları (rutinlerini) bilirler. Başkalarınınkini öğrenmeye çalışırlar. Özel günlerin, doğum günü, tatil gibi zamanların belirli aralıklarla gerçekleştiğini bilirler. Kaç yaşında olduklarını söyleseler bile, yılın uzunluğuna dair bilgileri yoktur.

Çocuğun Zihinsel Gelişimini Desteklemek İçin Siz Neler Yapabilirsiniz?

- Problemlere farklı bakış açılarından yaklaşılabilirliğini öğretmek için destek olun. Örneğin, yolda yürürken su birikintisinin önünden basmadan geçmesi için ne yapabileceği sorulabilir. Üzerinden iki ayağıyla atlayan çocuğa başka nasıl geçerdin diye sorularak düşünmesi sağlanabilir. Cevap vermezse suya basmadan etrafından yürünebileceği söylenebilir.
- Hatırlama becerisini geliştirmek için okuduğunuz hikaye ile ilgili sorular sorun. Daha önce okuduğunuz hikayelerinin bir bölümünü ona anlattırın. Hikayede geçen olaylar hakkında sohbet edin. Bazı önemli kelimeleri açıklayın.

- Yaratıcı, hayali oyunlarını teşvik edin. Gerekli ortamı hazırlayın ve oyununa katılın. “Yemek mi yapıyorsun? deneyebilir miyim?” gibi sorular sorun.
- Renk ve şekil gibi kavramları öğrenebilmesi için oyunlar oynayın. Örneğin, daire şeklinde ve çeşitli renklerde yapıştırmalar verin. Resim yapmasını isteyin. Sonra da bunlar hakkında sorular sorun. “Sarı daireyi gösterir misin? Hangisi sarı?” gibi.
- Sayı kavramını geliştirmek için oyunlar oynayın. Bazı ilgilendiği nesnelere sayın. (Peçete, oyuncak bebekler, kurabiyeler vb)
Yemek yaparken ölçmeye ve saymaya yardım etmesini sağlayın.
- Oyuncak ve çeşitli nesnelere bir araya koyun. Benzerliklerini ve farklarını tartışın. Sayılardan, şekillerden konuşun.
- Zaman kavramını geliştirmek için zaman kavramlarını kullanarak sohbet edin. Örneğin, “karnın acıktı mı? Saatime bakıyorum saat 7. Şimdi akşam yemeği yiyeceğiz.” gibi.

Çocuğun Dil Gelişimi

- 4- 5 kelimededen oluşan cümlelerle konuşurlar.
- Sürekli konuşarak, bu yeni beceri kullanımını iyileştirmeye ve pratik yapmaya çalışırlar. (“Sakın çoraplarını çıkarma dedi.”, “Bu bebeğe su kaynatıyorum.” gibi.)
- Gramer yapısına uygun, doğru sorular sorabilirler. “Ne zaman, ne için?” gibi soru cümleleri üretirler.
- Türkçe’ nin yapısına uygun olarak, eklerin üretken bir şekilde takıldığı, 4-5 sözcükten oluşan cümlelerle konuşurlar. Bu yaşta gramer olarak doğru cümle yapıları kullanmaya başlarlar. Örneğin, daha önce “Köpek nerede?” derken, şimdi “Köpek nereye gitti?” der. “Neden geri gelmiyor?” der.
- Daha önce kullanmadığı dil yapılarını, fiil çekimlerini kullanırlar.
- Daha bilinçli şekilde dili kullanırlar. “Yapabilir miyim?”, “yiyorum”, “yedim” gibi.
- 15-20 dk. süresince kısa bir hikayeyi/okunan bir kitabı dikkatle dinleyebilirler.
- Kısa hikayeler anlatabilirler.
- Kurgusu olan kısa hikayeler anlatırlar.
- İki eylemden oluşan komutları takip ederler.

Çocuğun Dil Gelişimini Desteklemek İçin Siz Neler Yapabilirsiniz?

- Kelime hazinesini genişletmek için çocuğunuza okuyun; şarkı ve tekerlemeler söyleyin; yaptıklarınızla ve gideceğiniz yerle ilgili konuşun.
- Basit konulu kitaplar okuyun. Konusu ile ilgili sorular sorarak çocuğunuzun anlama becerilerini geliştirin. Hikayeyi tekrar anlatmasına veya kıyafetlerle/aksesuarlarla canlandırmasına yardımcı olun. Sizin en beğendiğiniz kısmı söyleyin, onun en beğendiği kısmın ne olduğunu sorun.
- Aile albümlerine, fotoğraflarına bakarak neler gördüğünü size anlatmasını isteyin.
- Daha önce dinlediği hikayenin resimlerine bakarak hikayeyi tekrar anlatmasını teşvik edin.

- Bir şeyi nasıl yaptığını size anlatmasını isteyin. Örneğin, legolardan kuleyi nasıl yaptığını anlatmasını isteyin. Doktorculuk oynarken bebeği nasıl muayene ettiğini anlatmasını isteyin.
- Verdiğiniz komutları yerine getirmesini sağlayın. Örneğin, “Odana git, oyuncak ayını getir” gibi.

Çocuğun Bedensel Gelişimi

- Giysisinin önündeki fermuarı açabilirler.
- Çorap, pantolon ve tişörtlerin önünü ve arkasını bilirler.
- Kendi içeceklerini bardağa koyabilirler. Yarı dolu sürahidenden suyu rahatlıkla boşaltabilirler.
- Söylendiğinde burunlarını temizlerler.
- Ev işlerinde bazı sorumluluklar alırlar. (Çöp boşaltma, masayı kurma, çamaşırları kirli sepetine yerleştirme gibi.)
- Yardımla dişlerini fırçalayabilirler.
- Önündeki küçük düğmeleri ilikleyebilirler.
- Palto ya da geniş hırka gibi giysileri kendileri giyebilirler.
- Kısa mesafeleri ayak uçlarında yürüebilirler.
- İleri/ geri rahatlıkla hareket ederler: 3 yaşta okul öncesi çocukların büyük kas becerileri gelişmiştir. Yürümeyi öğrenirken, çoğu yürümeye başlayan çocuklar geri hareket etmekte güçlük çekerler. Bu dönemde çocuklar ileri ve geri rahatlıkla hareket ederler.
- Tek ayakları üzerinde zıplayabilirler, büyük bir topu iki elleri ile tutabilirler.
- Tek ayak üzerinde 5 sn. durabilirler: 3 yaşta okul öncesi çocuklar organize oyun ve sporlara yeterince katılabilmek için gerekli büyük kas becerileri gelişmiştir. 5 sn. nin üzerinde tek ayakla durabilirler, zıplayabilirler. Bu beceri yürüme ve koşma gibi rutin aktivitelere kıyasla daha fazla konsantrasyon-odaklanma gerektirir.
- Bazı büyük harfleri kopyalayabilirler.
- 2- 4 vücut parçasından oluşan insan resmi çizebilirler.
- Çocuklar keskin el ve parmak hareketleri yapabilmek için kas kontrol ve konsantrasyonunu geliştirirler. Çoğu kalemi işaret parmağı ile diğer parmakları arasında yetişkinler gibi tutar. 2 veya 4 vücut parçası olan insan resmi yaparlar.
- Çoğu sol ellerini mi yoksa sağ ellerini mi kullanmak istediklerine karar verirler.
- Çoğu bebek ilk yıllarda sol veya sağ el kullanımına yönelik bir tercih göstermez. Buna karşın çoğu, ikisini dönüşümlü olarak kullanır. Birkaç ay sol elini kullanır, sonra sağ elini kullanır. Daha sonra da her ikisini eşit kullanır. 2 yaşta bazıları keskin tercih geliştirir, çoğu birkaç yıl her ikisini de kullanır. 4 yaşta değişmez bir el tercihinde bulunurlar. Genel olarak % 10-13 ü sol elini kullanır.
- Makas kullanmayı becerirler.
- Çocuklar keskin el ve parmak hareketleri yapabilmek için kas kontrolü ve konsantrasyonunu geliştirirler. Çoğu makası iyi şekilde kullanır.

- Çatal, kaşık kullanabilirler.
- Yetişkin kontrolünde tuvaletini kendisi yapabilir.
- Başının üzerinden topu fırlatabilirler.
- Çocuklar büyük kas becerilerini oyun ve spor faaliyetlerine katılabilmek için geliştirmişlerdir. Yürümek ve koşmak gibi rutin hareketlerden daha fazla odaklanma gerektirse de, çoğu başlarının üzerinden topu fırlatabilirler.
- İleriye doğru bir topu ayaklarıyla fırlatabilirler.

Çocuğun Bedensel Gelişimini Desteklemek İçin Siz Neler Yapabilirsiniz?

- Basit ev işlerinde yardım isteyin. Peçete dağıtmak, masa toplama, çiçek sulama gibi gibi. Soyunmayı ve giyinmeyi öğretin.
- İleri geri yürümesi için oyunlar oynayın. Geri giderken arkasında çarpabileceği bir şey olmamasına dikkat edin. Önce yavaş yavaş gitmesini sağlayın, alıştıktan sonra hızlanmasını isteyin.
- Bazı büyük harfleri kağıda çizin ve onun da sizinkinin aynısını yapmasını sağlayın.
- Makası kullanabileceği oyunlar oynayın. Gazete ve dergilerden çeşitli resimleri kesmesini isteyebilirsiniz. Örneğin, araba resimlerini, bebek resimlerini vb.
  - Tuvalet eğitiminde sabırlı olun. Bir çok çocuk hazır olmayabilir. Özellikle de erkek çocuklar 3 yaşından sonra hazır olurlar. Çocuğu utandırmayın ve yargılamayın.
  - Kendi kendine dişlerini fırçalamasını sağlayın. Beğendiği fırçayı ve macunu alın. Diş fırçalama alışkanlığını kazandırmak için örnek olun. Bu alışkanlığı kazandırmayı eğlenceli hale dönüştürün. Örneğin dişlere “ Arkadaşların fırçalanmak istiyorlar. Ağzını açtığında onlara merhaba der misin?” diyebilirsiniz. Dişlerini fırçaladıktan sonra takdir edin.
  - Birlikte top oyunları oynayın. Nasıl başın üzerinden fırlatabileceğini, yakalayabileceğini gösterin. Sonra onun da aynı şekilde yapmasını teşvik edin.
- Topu ayağıyla fırlatabileceği oyunlar oynayın. Karton kutulardan her iki köşeye kale yapabilirsiniz ve topu ayağıyla kaleye atmasını sağlayabilirsiniz. Bu sırada da konuşun. Örneğin, “topu yakala, hızlı vur, nerde top? Gol oldu mu gibi.”
- Makas kullanabileceği faaliyetler yapın. Renkli eliş kağıtlarını istediği şekilde kesmesini ve resim kağıdına yapıştırmasını isteyin. Sonra ne yaptığıyla ilgili konuşabilirsiniz.

Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimi

- Çatışmaların çözümü için anlaşma/işbirliği yoluna giderler. Çocuklar başkalarının duygu ve davranışlarını anlamaya başladıkça, yarışmayı bırakıp arkadaşlarıyla oynarken işbirliği yapmayı öğrenirler.
- Bu dönemde başka çocukların onlara eşlik etmelerinden hoşlanırlar. Yan yana oynamak (paralel oyun) yerine (emekleme döneminde olduğu gibi) onlarla ilişkiye girerler. Bu değişim doğal olarak gerçekleşir. 3 yaştakiler oyun zamanının çoğunu, hayali oyunlarla geçirirler. Bu tür oyunlar işbirliği gerektirir. Sırayla oynamayı, paylaşmayı, birlikte yeni oyunlar oluşturmayı öğrendikçe önemli sosyal beceriler (dikkat etme, iletişim-hareketli ve sözel, başkalarına uygun tepkiler verme) geliştirmeye başlarlar. Hayali oyunlar farklı roller almayı gerektirdiğinden çok karmaşık sosyal fikirleri de keşfederler. Örneğin sosyal statü, güç, düşmanlık gibi.
- Paylaşma duygusunda artış gösterirler. Paylaşma duygusu emekleyen yaş grubu için yabancı bir kavram olsa da, okul öncesi gruptakiler başkalarının duygu ve hareketlerini anlamaya başlarlar. Çocuklar istedikleri oyuncakları çekerek veya çılgık atarak istemek yerine, paylaşmaya teşvik edildiklerinde ve diğerlerinin de eşit hakkı olduğu öğretildiğinde oyuncakları kibarca isteyebilirler.
- Oyunda anne baba rolü alırlar. Bu yıllarda çoğu çocuk kendi cinsiyetiyle özdeşleşir -erkekler babalarıyla, büyük kardeşleriyle, kızlar da anneleriyle ve diğer kızlara ilgilidir. Evcilik oynarken erkekler doğal olarak baba rolünü, kızlar da anne rolünü alırlar. Kendi ailelerinde veya çevrelerinde gördükleri farkları yansıtacaklardır. Araştırmalar cinsiyetle ilgili özelliklerin kültür veya aileden etkilendiğini göstermektedir. Çocuklar sosyal baskı ve beklentilerin farkındadırlar. Cinsel kimlikleri anasınıfına başladıklarında daha da gelişecektir.
- Bağımsız davranışlar gösterirler. Çocuklar zamanla bağımsız davranışlar gösterirler. Kendi seçimlerini yapmak isterler. Kendi kendine yetebildiklerini ve ne kadar becerikli olduklarını kanıtlamak isterler. Yürürken anne veya bakıcılarının önüne geçerler, kendi kıyafetlerini, yemeklerini seçmek isterler. Otoriteye karşı tepkili olabilirler.
- Kendini bir bütün olarak algılar (beden, kafa ve duygular). 3 yaşındakiler “Ben, sen, benim” gibi zamirleri öğrenirler. Kendi vücutlarının, sahip olduklarının, haklarının nerede bittiğini ve başkalarının haklarının nerede başladığını anlamada hala güçlük çekseler de, anne babalarının farklı ihtiyaçları ve duygularıyla farklı insanlar olduklarını anlamaya başlarlar.
- Hayal ile gerçeği ayırt etmede zorlanabilirler.

Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimini Desteklemek İçin Siz Neler Yapabilirsiniz?

- Bütün anne-babalar çocuklarının arkadaşlarıyla veya diğer kişilerle iyi geçinmesini isterler. Arkadaş edinmek ve sürdürmek için olumlu ilişkiler ve işbirliği yapmak gereklidir. Arkadaşlıklarda çatışmalar kaçınılmazdır. Bu çatışmaların doğru şekilde çözülmesi önemlidir. Anne-babalar da bu konuda yardımcı olabilirler. Çocukların duygularını ifade etmelerine, diğerlerinin düşüncelerini dinlemelerine, sorunu bulmalarına ve birlikte çözüm bulmalarına fırsat verilmelidir.
- Arkadaşlarıyla yaratıcı oyunları oynamalarını sağlayın. Evde evcilik köşesi hazırlayın. Siz de oyunlarına, sorularınızla katılın. “Ne pişiriyorsun bugün bebeğine”, “bu araba nereye gidiyor” gibi.

- Çocuğun paylaşmayı öğrenmesine destek olun. Örneğin, herkesin kendi sahip oldukları eşyaları olduğunu öğretin. Örneğin, “O kitap arkadaşının bu kalem senin” gibi. Kullanmak istediğinde izin alması gerektiğini öğretin. Siz de onun eşyasını kullanırken izin isteyin. Paylaşma konusunda örnek olun. Örneğin, çocuğunuz kaleminizi istediğinde verin, yaptığınız davranışın ne olduğunu çocuğa fark ettirin.
- Paylaşmakta zorlandığını hissettiğinizde paylaşmanın zor olduğunu fark ettiğinizi gösterin. Örneğin, “Eminim en sevdiğin oyuncağı vermek çok zor senin için. Ama Efe yap bozunu vermediğin için çok üzülüyor.” gibi. Ödünç verme ve ödünç almayı öğretin. Paylaşma davranışı gördüğünüzde takdir edin.
- Drama oyunları oynarken hem sizi nasıl örnek aldıklarını görmek için hem de cinsiyet rolleriyle ilgili neleri bildiklerini öğrenmek için gözlem yapın. Zaman zaman oyunlarına katılın.
- Kendi kendine yeten biri olmaları yönünde destekleyici olun. Daha önce zorlandıkları bir şeyi başardıklarında takdir edin. Takdiriniz davranışa yönelik ve zamanında olsun.